

TEEMA: INTELLEKTIPUUE

Materjali koostas: Agne Raudmees

Eesti Vaimupuudega Inimeste Tugiliidu juhatuse esimees

1. Puude definitsioon, avaldumine ja tekkepõhjused

Intellektipuue ehk vaimupuue ei ole haigus. See on püsiv seisund, mis avaldub lapseas. Intellektipuue võib olla kerge, mõõdukas, raske või sügav. Intellektipuudega inimesel on piiratud sellised võimed nagu tunnetus, kõne, mootorika ja sotsiaalsed võimed.

Intellektipuude tekkimise põhjuseid on palju ja alati ei ole võimalik täpset põhjust tuvastada. Põhjused võivad olla näiteks sünnieelne kahjustus, sünnitrauma, ajukahjustus, halvad keskkonnatingimused esimesel eluaastal.

2. Esinemissagedus

Intellektipuuet esineb umbes 2%-l elanikkonnast. Eestis ei koguta eraldi statistikat selle kohta. Intellektipuue võib olla nii esmane kui kaasnev puue. Näiteks liitpuudega inimesel on psüühikahäire ja intellektipuue.

3. Kaasnevad erivajadused

Intellektipuudega inimene vajab pidevat, jätkuvat tuge toimetulekuks igapäevaeluga. Kuna intellektipuue on seisund, siis on teiste inimeste toetust vaja läbi kogu elu. Intellektipuudega inimesel on keeruline aru saada abstraktsetest asjadest (nt raha).

Intellektipuudega inimesel on raskem õppida, kohaneda uutes olukordades, mõista sotsiaalseid ja ühiskondlikke reegleid, näiteks käitumisnorme.

4. Takistused tööturul osalemiseks

- Tööandjate ja kolleegide väärarusaamad, negatiivsed hoiakud ja eelarvamused seoses intellektipuudega.
- Intellektipuude olemuse ja eripära mittemõistmine, vaimupuude samastamine vaimuhaigusega.
- Tänapäeval eeldavad tööandjad oma töötajatelt universaalsust – üks inimene täidab korraga mitut rolli. Intellektipuudega inimene sobib paremini täitma mõnda konkreetset ja kindlat tööülesannet.
- Tööandja ei taha või ei viitsi teha koostööd töötamise toetamise teenust osutava tegevusjuhendajaga.
- Tööandja alahindab või ülehindab intellektipuudega töötaja võimekust.

5. Takistused igapäevaelus

Intellektipuudega inimesed vajavad elukestvat tuge. Neil on teistega võrreldes raskem uusi teadmisi omandada ning varemõpitud uutes olukordades kasutada. Paljud intellektipuudega inimesed ei oska lugeda ega kirjutada. Intellektipuudega inimesel on keeruline ise ennast hinnata. Tihti hindavad nad enda võimeid tohutult üle või siis vastupidi. Intellektipuudega inimestel on raskusi toimetulekul igapäevaeluga (raskendatud suhtlemine tööl kolleegidega, raskused sotsiaalsete toimingute läbiviimisel, avalike teenuste kasutamisel jne). Oluline on teada, et intellektipuudega inimesed ei ole suur grupp ühesuguseid inimesi, nad on kõik omaette isiksused, igaühel neist on oma vajadused, probleemid ja võimalused.

6. Probleemid suhtlemisel

Suhtlemisel võib esineda järgmisi takistusi:

- Kasutatakse rasket keelt, keerulised sõnu, lühendeid.
- Intellektipuudega täiskasvanud inimesega räägitakse kui lapsega.

Soovitused:

- Ära kasuta lastekeelt.
- Koosta alati lühikesed laused.
- Räägi inimesega otse. Kasuta selleks asesõnu nagu „sina“.
- Kasuta lihtsaid arusaadavaid sõnu, mida inimesed hästi tunnevad.
- Kasuta asjade seletamiseks näiteid, mida inimesed tunnevad oma igapäevaelust.
- Ära kasuta metafoore.
- Ära kasuta võõrkeelseid sõnu, kui nad pole nii hästi tuntud kui näiteks „okei“.
- Välti lühendite kasutamist.
- Protsendid ja suured numbrid on rasked mõista.
Selle asemel kasuta sõnu „vähe“ ja „palju“, et oma mõtet selgitada.

7. Vajalikud abivahendid ja teenused töös ja igapäevaelus

Intellektipuudega inimesed vajavad toimetulekuks tööl ja igapäevaelus pidevat teise inimese toetust.

- Info ja suhtlemine lihtsas keeles.
- Nõustamine, suunamine, juhendamine.
- Iseseisvat toimetulekut toetavad teenused kogu elu vältel (näiteks erihoolekande teenused).
- Perekonna ja lähedaste toetus.

8. Eksiarvamused ja müüdid

Enamlevinud eksiarvamused:

- Intellektipuue on nakkav.
- Intellektipuude põhjuseks on asotsiaalsed vanemad.
- Intellektipuue on haruldane ja harvaesinev.
- Intellektipuudega vanematel sünnib intellektipuudega laps.
- Intellektipuudega inimesed on ohtlikud.
- Kõik intellektipuudega inimesed on füüsiliselt terved.
- Kõigile intellektipuudega inimestele meeldib joonistada või teha rutiinseid töid.
- Kõik puudega inimesed on head või vastupidi.

9. Lisainfo ja -lugemine

Eesti Vaimupuudega Inimeste Tugiliit

Maleva 16, Tallinn

www.vaimukad.ee

evipt@vaimukad.ee

Tel 6 605 067